

Тетяна Пахомова — вчителька географії з містечка Радехів на Львівщині, чий дебютний роман, написаний потай від рідних за три місяці канікул, здобув влітку 2016 року першу премію літературного конкурсу «Коронація слова». Із жінкою, що стала героїнею захопливої та життєствердної книжки про події Другої світової війни, Марією Врублевською, письменниця була знайома з дитинства. І лише після смерті цієї жінки почула дивовижну історію, як та під час фашистської окупації майже 900 днів переховувала під підлогою хліва єврейську родину, рятуючи її від знищення.

ДВІ РОДИНИ — ЛЬВІВСЬКІ ЮВЕЛІРИ ЗІЛЬБЕРМАНИ
ТА УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ ВРУБЛЕВСЬКІ —
РІЗНІ, «ЯК БРАТИ ОДНОГО БАТЬКА»

Маленька Міра, улюблена донька та онука колись великої та дружної єврейської родини, перестала розмовляти після того, як її батько назавжди зник у фашистській тюрмі, а бабусю було застрелено просто на її очах. А коли Міра разом з матір'ю Естер і братом Давидом опиняється у концтаборі, їх рятує дорожній майстер Степан, якому сині очі Міри нагадують померлу доньку. Він із дружиною організовує родині втечу та ховає у себе в підвалі — на довгі роки... Без сонця, без голосного сміху, з дитячими іграми на нічному кладовищі, з тихими християнськими святами, які виявилися такими схожими на іудейські... Маленька хата на краю села між цвинтарем і церквою, між життям і смертю, маленьке поле битви за милосердя...

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-1530-6

9 786171 215306

Я, ТИ І НАШ МАЛЬОВАНИЙ
І НЕМАЛЬОВАНИЙ БОГ

ТЕТЯНА
ПАХОМОВА

Я, ТИ І НАШ
МАЛЬОВАНИЙ
І НЕМАЛЬОВАНИЙ
БОГ

ТЕТЯНА ПАХОМОВА

Mondelēz
International

1+1

ТЕТЯНА ПАХОМОВА

Я, ТИ І НАШ
МАЛЬОВАНИЙ
І НЕМАЛЬОВАНИЙ
БОГ

Роман

І премія

Міжнародного літературного конкурсу романів,
кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА»

ХАРКІВ **КЛУБ**
2016 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
ББК 84(4Укр)
П21

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

На обкладинці використано ілюстрацію *Марії Кристончук*

ISBN 978-617-12-1530-6

© Пахомова Т. Р., 2016
© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2016
© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2016

«Коронація слова» створює для вас нову хвилю української літератури — яскраву, різножанрову, захопливу, — яка є дзеркалом сьогодення і скарбом для майбутніх поколінь.

*Тетяна та Юрій Логуші,
засновники проекту*

Міжнародний літературний конкурс романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей «Коронація слова» був заснований за підтримки брэнда найпопулярнішого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу — сприяння розвитку новітньої української культури.

Література, кіно, театр і пісня обрані не випадково, адже саме ці жанри є стратегічними жанрами культури, що формують і визначають зрілість нації.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру і як наслідок — наповнення українського ринку повнокровною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру — якісними українськими фільмами й п'єсами.

koronatsiya.com

- Ти забув...
- Та ні, пам'ятаю...
- Ти — забув!..
- Та ні, пам'ятаю я, пам'ятаю!
- То чого ВОНО повертається?

Червневий ранок Львова розпочинався на його майже пасторальних околицях із першим посвітлінням неба: запізнілі соловейки, мов ті диригенти, святі у своїй наївності щодо музикальних здібностей підопічних, намагалися вкотре запропонувати всім абсолютну досконалість звукової симфонії; голосисті кури, усім обурені гелготливі гуси та індики в шпихлірах¹ долучалися у свій спосіб до прославляння нового дня; про щось веселе рохкали свині, поспішаючи в смачну багнюку Полтви; їм страшенно заздрили на весь світ численні єврейські кози, для яких найсмачніша трава починалася за межею досяжності мотузки; сонні дітлахи гнали флегматичних корів на випас... Сонце поважно несло своє тіло вгору, заглядаючи на червоні черепичні дахи центру й даючи сигнал до життя, — і вищий Львів починав додавати свої звуки: басовито шургали мітли двірників, хором вуркотіли у скверах вгодовані голуби, ритмічно цокали підкови вифранчених коней львівських фіакрів, ніжним сопрано входив час від часу дзвіночок неквапливого трамваю...

Важкі коричневі із золотим гаптуванням штори в помешканні Зільберманів по вулиці Святої Софії надійно оберігали дім від заздрісних очей та довгий сон його мешканців.

¹ Комори. (Тут і далі прим. авт.)

Їм не було нагальної потреби рано вставати, їхні статки дозволяли не знати особливостей життя та утримання худобки й птиці — це було життєвим мішком бідніших євреїв з околиць. Зільбермани накопичили величезний досвід багатьох поколінь у ювелірній справі; предки їхні розпочинали як майстри з обробки діамантів у середньовічній Голландії, і поступово Європа, яка в муках і з муками для євреїв шукала своє політичне й релігійне обличчя, брутально й жорстоко виплюнула їх у свою тиху східну провінцію. І Аарон, син Якова, продовжив сімейну справу Зільберманів: він був власником невеликої, на десятих майстрів, ювелірної фабрики та двох магазинів у центрі Львова. З того сім'я мала солідні прибутки, які не заведено обговорювати ні з ким. Правила хорошого тону передбачали таку розмову під час зустрічі:

— Як ваші справи, шановний Леві? Як здоров'я Сарі, діточок?

— Усе у волі Творця, шановний Аароне, дякую, потишеньку.

— А як ваша комерція?

— Та щось не йде клієнт, здрібнів: чи то менше їсти почали, чи більше економити... А як там ваше золото-срібло, шановний Аароне?

— Що ви, Леві! Якщо вже й на продуктах економлять...

При цьому обоє співчутливо й із розумінням посміхалися, тому що лукавили взагалі-то обидва, бо не заведено в євреїв хизуватися своїм добром, і на те купа причин, і задрість одноплемінників серед них точно не остання в списку, але вміння вести м'якенькі й тактовні розмови шліфувалося у своєму середовищі, щоб вижити в іншому...

Ранок уже мав усі права називатися днем. Сита червнева муха з монотонним гулом носила своє волохате тіло по

кімнаті Давида, а той спав міцним сном, як спитьсья тільки в щасливому дитинстві здоровому хлопаці. Муха влетіла в павутиння й уперто намагалася звільнитися; звук її став роздратованим й уривчастим. Давид розплющив очі й філософськи споглядав на її страждання. Муха, знесилоуючись, змінила тональність на вищі благальні ноти, але чорний прудкий палач уже поспішав до неї з глибин куткової схованки... За хвилю муха стала сніданком павука.

«Цікаве життя... — подумалось Давидові. — Адже і тобі сьогодні написаний кінець. А ти того не відаєш, герой».

Сьогодні був особливий день — день наведення краси й ладу для дому, його начиння й нутрощів і для всіх його мешканців, який не залишав жодних шансів пилу, бруду, павукам, окису срібла на коштовному столовому сріблі, брудним нігтям, волоссю, заплямленому одягу... Сьогодні була п'ятниця, і ввечері, із заходом сонця, наставав Шаббат — святий день Суботи, коли Бог велів відпочивати, думати про душу, молитися... А ще це була не лише п'ятниця, 20 червня 1941 року — сьогодні йому, Давиду, виповнювалося тринадцять років і один тиждень, і він офіційно ставав дорослим: коли євреї збираються для читання Тори в синагозі, їх має бути щонайменше десять, і тепер Давид мав повне право бути десятим. Він вестиме розумні бесіди з тлумачення Тори з найбільш поважними членами львівської громади, набиратиметься досвіду від найрозумніших людей і сам колись стане таким. Глибока повага до старших керувала життям Давида, і цей стриманий і ввічливий хлопець став би зразком і окрасою виховання будь-якої родини за межами національності... На честь майбутньої події на завтра були запрошені гості — близькі друзі Зільберманів. День мав бути насиченим, потрібно було вставати.

Давид промовив молитву після сну: «Моде ані... (Дякую Тобі, Царю живий і вічносущий, за те, що ти повернув мені мою душу милосердно. Велика віра в Тебе!)» — і опустив ноги на розкішний перський килим, який із часом ставав, як і все дорогоцінне, ще гарнішим і коштовнішим, й у випадку можливої скрути мав перетворитися на гроші; як, утім, і дороге дзеркало в позолоченій старовинній оправі. Та і, зрештою, в п'ятикімнатному помешканні Зільберманів не було дешевих чи випадкових речей: «Ми не настільки багаті, щоб купляти собі дешеві речі», — любила повторювати бабуся Циля. Дзеркало було гідним обрамленням до красивого обличчя Давида: виразні очі кольору міцної кави випромінювали впевненість і доброзичливість і гармоніювали з гарною світлою, як у більшості польських євреїв, шкірою, а чудовий овал обличчя, високий лоб, чорне хвилясте волосся, пропорційна тілобудова довершували образ хлопчини, і дедалі частіше на ньому затримували зацікавлені погляди дівчатка чи естетично налаштовані старші пані.

П'ятничний день мав свій усталений для кожного члена сім'ї припис до дії: Давид, як і всі, мусив прийняти мікву, ванну з дощової або джерельної води, і — це було святе! — підстригтися у фрезієра Зілмаха, хоч, власне кажучи, і стригти особливо не було потреби, але це був ритуальний вияв і поваги, і підготовки до Шаббату, потім із батьком він ішов до синагоги, опісля — суботня молитва та святкова вечеря.

Давид поспішив на сніданок. На просторій кухні з різьбленими дубовими меблями вже поралася бабуся Циля, яка понад усе любила в житті дві речі: своїх онуків — Давида й Мірочку — і свій посуд. Маленька, товстенька, з грушоподібною фігурою («Тут — метр п'ятдесят, а тут — три», — самокритично говорила у швачки), вона нагадувала великий

і смачний пончик на Хануку, і пропорційними до розмірів тіла були її доброта та оптимізм, за що її безмежно любили онуки — Давид і особливо Мірочка. Проте сьогодні, по праву п'ятниці, переважала любов до посуду. Якби завідувач якоїсь ресторації опинився на кухні в Зільберманів, з ним би стався інфаркт... нервовий зрив... нескінченна гикавка... перетворення на соляний стовп... або ще якась неприємна хвороба, спровокована страшними й невимовними заздросцями: посуду, та ще й якого! — тут було принаймні на три заклади екстракласу. Баняки мали чотири місця локації, і в кожного було своє святе призначення — носити в собі лише певну страву. У баняках для м'ясних страв не можна було готувати молочні, і навпаки; навіть їхнє сусідство Циля вважала гріховним. Улюбленим її заняттям було мити їх і начищати до такого блиску, що вони ставали як дзеркало, та коли бабуся Циля бачила в них своє відображення, то чомусь зітхала... печать блаженства тимчасово залишала її усміхнене симпатичне личко, і наставляла черга нового об'єкта п'ятничної любові та нової порції блаженства. Опісля вичищувалися два срібних столових сервізи, протиралися благородні мейсенські фарфорові сервізи; келихи з богемського скла залишалися для протирання Естер.

У п'ятницю в бабусі Цилі був ще один обов'язковий ритуал — закупи продуктів для святкування Шаббату, і, незважаючи на готовність слухняної та люблячої невістки Естер перебрати цей обов'язок на себе, Циля не віддавала цю функцію домашнього інтенданта — вона стала для неї можливістю неперевершеного виходу у світ у товаристві улюбленої Мірочки — задля її щастя старенька була готова на все-все, навіть згадати далекі часи дитинства в танцювальній балетній школі та продемонструвати майже шпагат чи кумедно походити на пальчиках у древніх пуантах...

На кухню вкотилася кулька найбільшої бабусиної втіхи — десятирічна Міріам, Мірочка — повненька, життєрадісна дівчинка, із зовнішністю, що дещо не вписувалася в канони єврейськості: світло-каштанове хвилясте волосся й великі сині очі, які випромінювали стільки усміху, що не можна було залишатися серйозним.

Мала кинулася на шию бабусі:

— Бабусю, а ми з мамою вже прийняли мікву! А ти?

— А для твоєї бабусі наша міква вже маленька, мені треба ве-е-елику, — жартує бабуся.

— Я виросту й побудую тобі цілий басейн! — пообіцяла Мірочка. — Де моя каша?

— Ось, ось, радість моя, — з невимовним бажанням догодити улюбленій онуці Циля підсовує тарілку з манною кашею.

— У нас що, гроші закінчились? — хитрувато скошує сині оченята Міра.

— Боронь Боже, що ти, Мірочко! — удавано жахається бабуся.

— А чому каші так мало?..

— Мірочко, треба менше їсти...

— З якого дива? — обурилася Міра.

— От будемо минатися ти і я — та й у дверях застрягнемо, що тоді?

— І ото є та дурниця, через яку я маю їсти менше каші?! Та ми відчинимо другу половинку дверей... Бачиш, бабусю, як це просто! — захищала свій апетит Міра.

— Шалом, мамо. — У кухню зазирнула невістка Цилі — тендітна Естер, яка ідеально припасувалася до сімейства Зільберманів, мов смачна випічка до запашної кави.

Спочатку її уподобала Циля — за те, що вона та її сім'я відповідали всім канонам добропорядності, бо найвище

призначення жінки на цьому світі — не лише народити, а й виховати продовження роду, дати розуміння десяти Заповідей Божих, увести в складний світ трьохсот шістдесят п'яти заборон і двохсот сорока восьми рекомендованих приписів іудаїзму. Мати ставала тією посудиною, яка трепетно зберігала заповіді народу й наповнювала їхньою мудрістю нові паростки поколінь. Навіть якщо сім'я була змішана, національність дитини визначали виключно по матері: мати визнавалася більш важливою й відповідальною людиною у формуванні дитини; і навіть назва мови ідиш «маме-лаш» перекладається як «мамина мова»... Тому лагідна, але наполеглива за характером Естер була в розумінні Цилі ідеальною кандидаткою в дружини для єдиного сина Аарона, який слухняно виконав пораду мами, і тепер Циля, як кожна жінка, тішилася згоді в сімействі й найкращим у світі онукам... Чи кохала Естер Аарона? На це запитання вона сама би довго думала, а відповідь би не складалася з одного щирого й простого «так»: цей шлюб був потрібен їм обом як, насамперед, гідне продовження роду. Батьки сказали — діти зробили... Тож що воно, ота любов, ніхто особливо не парився... Живи просто: молись, рости дітей, примножуй добробут...

Естер лагідно посміхнулася двом дуже подібним коханим людям, хоча посміхалася вона завжди, навіть тоді, коли щось боліло, — цей рідкісний дар робив її унікальною для співжиття, бо всі люди, свідомо чи несвідомо, роздратовані чи неврівноважені, самі тягнуться до тих, хто усміхнений, задоволений і не жаліється. Естер не жалілася ніколи, і нікому на думку не спадало спитати, чи вона чимось не задоволена, чи щось не так... У Естер завжди було ВСЕ ТАК. Хоча... у неї, дійсно, усе було добре. Живучи до заміжжя в біднішому єврейському квар-

талі, Естер бачила і страждання хворих людей, які не могли оплатити лікування, презирство й нерозуміння з боку інших, корінних мешканців, відчувала страх після побитих каменями шибок... Естер навчили не цуратися ніякої чорної роботи: «Добре все вміти... Хто зна, дитино, де твоє буде», — примовляла мати, і дівчина до заміжжя відпрацювала справжньою єврейською Попелюшкою...

Вдалий шлюб повернув до неї життя кращою своєю стороною, тож чого вона вже точно не хотіла, то це повернення в минулі молоді роки. Тепер вона мала все те, чого не було замолоду: вчасне лікування, відповідних сусідів, багатий гардероб, коштовності до нього — до кольору, до вибору, а найголовніше — чудову сім'ю. Жінка добре плела і спицями, і гачком, і сімейство було зігріте не лише її добрим словом і ласкою, а й розкішними плетеними светрами.

Сьогодні на Естер лежали обов'язки прибирання великого помешкання й готування їжі, і розпочала вона з приготування хали — ритуального хліба, без якого Шаббат — як небо без місяця. Естер вправно зачинила опару, накрила серветкою й поспішила на прибирання кімнат. На допомогу Естер у п'ятницю під обід зазвичай приходила служниця — полька Ядвіга, але впорядкування спалень і кабінету чоловіка Естер не могла довірити нікому: часто Аарон брав зразки прикрас, коштовних каменів додому і в компанії батька, Якова Зільбермана, і Давида, продовжувача сімейної справи, розробляв нові зразки; інколи приходили багаті люди, які не хотіли розголосу, і купляли щось для себе — коштовності вдома були практично завжди, і таємниця їх домашнього існування зберігала спокій, а можливо, і саме життя Зільберманів.

У цей час бабуса Циля зі своєю улюбленицею вирушили на закупи. Вони обидві отримували велику насолоду

як одна від одної, так і від побаченого й почутого. Хоч відстань від їхнього дому до Галицького базарчика була невелика, вони сідали в трамвай, який був не так засобом перевезення, як великою сценою, на якій змінювалися декорації, а життя ставило всі види театрального жанру. У трамваях знайомилися, закохувалися, зустрічалися, показували нові моди, обмінювалися рецептами, у час пік — міцними слівцями, заробляли... Мірочка любила, сидячи в трамваї, роздивлятися елегантних і манірних львівських панянок, які навіть улітку не скидали ажурних плетених рукавичок, за кольором підібраних до вишуканих капелюшків. Їй подобались усі жительки Львівського Вавилону: стримано усміхнені чорняві, смагляві, з великими романтичними очима вірменки; розкуті, жартівливі білолиці польки; прекрасні у своїй природності українки в красивих вишиванках... Міра дуже хотіла бути схожою на них усіх одразу.

У бабусі Цилі було більш практичне завдання — допильнувати гаманець від недоброго ока й злодійських рук, яких дуже побільшало за тих неповних два роки, що Галичина ввійшла до Совітів. У Львів дуже швидко, як шпаки на достиглу черешню, прибули вправні майстри злодійського мистецтва, переважно з Києва та Одеси, які обсервували нову територію щодо грабунку. Працювали вони по двоє-троє довершено артистично: у трамвай заходила елегантна молода пара, яка мило поводитись: посміхалися, кавалер щось нашіптував на вушко і — о-о-о, це не по-галицьки! — привселюдно обіймав і притискав кралою. Трамвай набирив повітря від нечуваного нахабства, очі дітлахам затуляли рукою, не відводячи водночас власні від безкоштовного розпусного кіно... А в той час якийсь малий підчищав, підрізав залишені

увагою турепки¹ й кишені. Коли після виходу голубків трамвай полегшено зітхав із відновленням моральності, розпачливі крики на кшталт «Який собака витяг мої гроші!» заглушували скрегіт гальм на поворотах...

Базарчик жив енергійним азартним життям єдиного цілеспрямованого організму й щоп'ятниці розростався й набирав особливо смачного львівського колориту від зустрічі багатьох етносів. Взаємне бажання вигоди стирало мовні бар'єри, усі мали базове знання польської, єврейської, української, легко переходили з мови на мову. Виділялися лише недавно прибулі російські пані, які, чомусь твердо переконані у своїй домініанті за правом своїх партійних мужів, геть не хотіли дотримуватись усталених правил спілкування й не раз шипіли, як ті пихаті гуски, породи, яку люд називав гери, що німецькою означало «пані»: «Боже, што ето за горад такой... Пачему нікто не гаваріт па-русскі...» І толерантний сімсоттисячний «горад», у якому мешкали поляки, українці, німці, угорці, десятки тисяч страждених вірменів і майже сто п'ятдесят тисяч євреїв, поступово почав запроваджувати у свій поліглотський лексикон російські слова; на початках того словесного симбіозу Львів нагадував білоруські Барановичі, і на ринку це було найбільш помітно... Тут можна було купити все, що водилося, росло та плавало в околицях Львова й далі.

У своєму прагненні до взаємної вигоди обидві сторони були відкриті, щирі, сипали жартами:

— Орісю, а забери-но свого Миколу, — не витримувала хвацького кавалерського напору продавця зелені сусідка по прилавку.

¹ Сумка.

Орися ж зовсім не шкодувала свого благовірного для ближньої та з посмішкою відмахувалася:

— Вистачить і мені, і тобі, ще й хробакам залишиться...

Циля й Міріам купили ніжні хрумки огірочки, петрушку, редиску, моркву; у м'ясних рядах — баночку бурштинового гусячого смальцю, в акуратної старшої польки придбали мак і горіхи. На виході під безнадійними поглядами львівських котів продавали свіжу рибу; бабуся купила декілька щупаків, які витримали її прискіпливі бадання¹ пальцем і байдуже дивилися на світ чистими, незатьмареними очима. Мірочка ж набиралася досвіду бути вправним покупцем і натхненно та вперто торгувалася, часом істотно збиваючи ціну, бо ніхто не витримував кваліфікованих дорослих аргументів, що лилися з вуст потішної маленької красуні. Хоча питання нестачі грошей для сім'ї не стояло, уміння їх економити було важливою складовою сімейного виховання. М'ясо родина купувала лише в єврейських різників, бо закони кашруту приписували, щоб тварина була вбита в спеціальний спосіб. Сьогодні в кошик потрапили ще й кілька кіло добірної яловичини, яловича печінка й шкірки гусячих шийок — увесь цей гурманський набір мав стати сьогоднішньою вечерею й завтрашнім бенкетом, одне слово — Шаббат!

Бабуся Циля традиційно зробила вступ до кінцевої перевірки фінансів — пробурчала: «Горло має невелику дірку, а проковтне і дім, і дахівку», — і надійно запакувала гаманець. На ратуші годинник бамкнув одинадцятю, і Циля з Мірою поспішили додому. Дівчинка мала достатньо сили, щоб нести один із кошиків, але вдвох із бабусею вони, м'яко кажучи, були немаленькі й займали весь тротуар;

¹ Бадати — щупати, обмацувати.

тому слизький риб'ячий хвіст, що виглядав із кошика, вимастив штани опецькуватору парубійку:

— Ах ти мале гімно! — не втримався той, бо святочні штани отримали клейку риб'ячу мітку.

— Хм, а ти — велике! — спокійно відбила напад Мірочка, а бабуся Циля довго тряслася від беззвучного сміху, мов велике желе, і тішилася винахідливості онуки...

Удома все вже сяяло чистотою: важкі кришталеві люстри були протерті водою з оцтом, інкрустовані італійські меблі двічі відшліфовані, павуки й мухи, якщо й уціліли, то лише в глибоких потаємних шпаринах плінтусів, і не ризикували показуватися принаймні до вечора. Бабуся Циля прилягла, Давид помчав до перукаря Зілмаха, а Мірочка пообстригала нігті на руках (для нігтів на ногах був визначений четвер) і пішла мити й сушити своє розкішне волосся — Шаббат!.. Проте матеріалізовувалося свято найбільше на кухні: тут Естер уже сплела й поставила в піч три хали різного розміру, вправно розібралася з щуками й приготувала їх до фарширування. Кухарської роботи було багато; добре, що не спізнилася служниця Ядвіга, яка жила за кілька кварталів звідси. Ядвізі було десь під сорок — трохи більше, ніж Естер, і її життєвий досвід давав високу швидкість по кухні і вправність у нарізанні продуктів; Зільбермани цінували те, що вона як людина дуже тактовна й стримана на язик стала тією невидимкою, яка в час Шаббату, коли нікому з сім'ї не можна робити нічого: ні загасити свічки, ні мити посуд, навіть зав'язати розплетені шнури, — з'являлася в потрібну мить, як паличка-виручалочка, і так само непомітно розчинялася в якомусь із кутків великої кухні.

Естер з Ядвігою вправлялися на кухні, як злагоджені піаністи на одному піаніно в чотири руки: страви суботи, які були вивчені добре, визначалися вишуканою простотою

в приготуванні й добрим смаком. Жінки приготували цимес — тушковану моркву, хелзль — фаршировані гусячі шийки, ароматний бульйон з яловичини, а до нього — м'ясні галушки; більше часу забрав гекахте лебер — печінковий паштет, але і він уже пишним ароматним тілом усівся на срібних блюдах; обов'язковим був і форшмак з оселедця... Естер вправними рухами змішала мак, горіхи, розтопленний мед, цукор, доповнила божественно пахучою корицею й сформувала прості, але улюблені солодощі всієї єврейської дітвори — монелі, або маківники. У печі вже доходила гефілте фіш — фарширована риба, яка мала стати коронкою свята, оскільки риба для євреїв була не просто бажаним й улюбленим продуктом, а продуктом дуже бажаним і дуже улюбленим! Приготування салату зі свіжих огірків, редиски і яєць, заправленого пахучим гусячим жиром, Естер залишила на руки Ядвіги, ближче до вечері потрібно було зібрати трьох чоловіків до синагоги, бо тільки прискіпливе жіноче око здатне провести ідеальний фейс-контроль, і це вже точно поза часом і національністю...

Старий Яків і син Аарон тримали міцний контроль за роботою ювелірної фабрики й двох невеличких крамниць неподалік площі Ринок, хоча працювали в них дуже кваліфіковані майстри, які, здавалося, народилися з моноклем на оці та ювелірним молоточком у руці. Обидва власники створювали нові ескізи вишуканих прикрас, при тому відчуваючи скруту у втіленні своїх розкішних мрій: відколи Німеччина накрила щільним полотном своїх викривлених інтересів усю Європу, канал постачання діамантів із Бельгії та Нідерландів був перекритий, доводилося змінювати свої художні плани, і тепер вони лише прицмакували й зітхали, зазираючи в сімейні реліквійнні альбоми з виробами попередніх поколінь Зільберманів.

Але була одна обставина, яка робила їх сімейну справу у Львові все одно успішною: кожен, хто хоч трохи пожив на теренах Галичини й потримав у своїх руках і рублі, і злоті, і карбованці, знав і переповідав своїм дітям і онукам про ту незнищенну силу, яку мають у цьому нестійкому світі дорогоцінні метали; тому якщо з'являлися хоч якісь заощадження, вони трансформувалися в золото чи срібло, і більшість люду найменше цікавила естетичність і складність кульчиків, ланцюжків, перстеників — це була їхня гарантія хліба в сумному випадку нових потрясінь. Двері крамнички практично не зачинялися, і привітні Зільбермани з повагою і шанобливими усмішками консультували покупців, задовольняли інтерес просто цікавих, бачачи в них можливих покупців, та заводили нові знайомства, завдяки чому мали повагу серед усіх груп та громад строка того Львова. Їх не стосувалася єврейська приказка «Людина викопує золото, а золото закопує людину»: сім'я робила щедрі пожертви бідним на Пурим, віддавала десятину доходів — трумот, за що мала шану й вагу в єврейській громаді. Добрий стан справ виробив у них ті панськовиті неквапність і незалежність, що дозволяли оку вмить вирізнити їхні інтелігентні постаті у львівській юрмі.

Сьогодні батько й син, як зазвичай у п'ятницю, раніше відпускали майстрів і зачиняли свої магазинчики. Дорогою додому обидва зайшли до привітного перукаря Зілмаха, який дуже дорожив такими клієнтами й так примовляв коло їхніх голів, що його красномовству, як сказав Аарон, «міг би позаздрити сам біблійний Соломон», чим дуже потішив вправного фрезієра. Сорокарічний Аарон походив на батька в усьому, що Яків бачив і дуже тим пишався, бо, зважаючи на похилий вік, часом уже замислювався за вічність... Але щодо сина і його сім'ї він був

спокійний: у хаті був і хліб, було і на хліб, були й розуміння, злагода, повага — аби лиш здоров'я Бог послав.

Чоловіки сімейства неквапно збиралися на п'ятничну молитву в синагогу. На головах з'явилися маленькі кіпи, плечі покрила святкова накидка. Трійця вирушила брукованими вуличками Львова до найближчої синагоги, вливаючись у великий потік одновірців, і з балкона здавалося, що це ожили маленькі столики з літнього кафе з темними тарілочками по центру...

У великій гостьовій кімнаті все було готове до зустрічі Шаббату: на столі, укритому мереживною скатертиною, виділялася пишними косами посипана маком хала, яка захищала своє пухке тіло від голодних завчасних поглядів білосніжною серветкою та виглядала, як панна на троні, — мала ж бо спеціальну срібну підставку; свічки спиралися на елегантні свічники з виноградною лозою; вишурване до блиску столове срібло чекало зустрічі з рафінованими наїдками. І от настав час повернення родини із синагоги: тримаючи в руках пахучі букетики з м'яти, чоловіки несли на своїх лицах ту духовну печать очищення, яка не має взагалі-то національності, бо властива всім людям, які замислюються над смыслом цього світу та своїм місцем і призначенням у ньому, а вигляд їх мало чим відрізнявся від вигляду католицьких хлопчиків на перше причастя... Та й хто його зна, може, саме такий ошатний щотижневий вигляд додавав євреям бажання й сили зберігати свою ідентичність?..

— Чи відділена вже хала? — делікатно поцікавився Аарон.

— Так, — піднесено доклала готовність Естер.

Усі разом почали співати гімн «Шалом алейхем...»:

— Шалом алейхем, мальахей га-шарет, мальахей ельйон мі-Мелех, малохей га-млахім, га-Кадош, Барух-Гу... (Заходьте з миром, ангели світу, посланці Всевишнього

Літературно-художнє видання

ПАХОМОВА Тетяна
Я, ти і наш мальований і немальований Бог

Роман

Керівник проекту *З. О. Бакуменко*
Координатор проекту *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактор *Т. М. Віланова*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректор *Ю. С. Любавська*

Підписано до друку 08.08.2016. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion Pro». Ум. друк. арк. 10,08.
Наклад 10000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р.
www.ttornado.com.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

- за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

***Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці***
e-mail: publish@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Пахомова Т.

П21 Я, ти і наш мальований і немальований Бог : роман / Тетяна Пахомова. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 192 с.

ISBN 978-617-12-1530-6

Синьоока Міра мало схожа на інших членів великої та дружної єврейської родини. Коли у гамірний багатонаціональний Львівський Вавилон прийшла нацистська чума, ці сині очі врятували дівчинці життя. Вона дивовижно схожа на померлу доньку дорожнього майстра, і той допомагає втекти їй, її матері й брату. Дев'ятсот довгих днів Степан з дружиною Марією ховатиме їх у підвалі від сусідів і поліцаїв. Хатка на краю села, між кладовищем та церквою, стане хитким містком між життям і смертю для двох родин, що молитимуть у єдиного милосердного Бога про порятунок...

УДК 821.161.2
ББК 84(4Укр)

Генеральний спонсор Конкурсу

Генеральний інформаційний партнер

Почесний партнер Конкурсу

Меценат конкурсу
Богдан Батрух

КОРДОН

GELON

Партнер
ділків компанії
Анатолій Євпазов

ОСКІР КИНО

BETA ХОЛДІНГ ГРУП

ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО
УКРАЇНИ З ПИТАНЬ РІННО

Йодо

ШУСТОВ
ПРОДЮСІНГ

Інформаційні партнери Конкурсу

ФОКУС

УЛ:ПЕРШИЙ

УКРАЇНА

MANDRY

Літературна Україна

УКРІНФОРМ

СЕГОДНЯ

5

перший - український - інформаційний

ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ

еспресо

ВСЕ ВІТ

ФІСАНІТ

Час і Погода

Засновники та організатори конкурсу "Коронація Слова"
Тетяна та Юрій Логуші

